

İnsan-Hayvan Ayrımınının Temellendirilmesi

-Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-

Hatice KILIÇ

eski
yeni
YAYINLARI

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1587

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 305

Kitap Adı: İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi -Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-

Book Title: The Foundation of the Human-Animal Distinction -Human from an Archaeo-Anthropological Perspective-

ISBN: 978-625-5536-18-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536181

Yazar | Author: Hatice KILIÇ | orcid.org/0000-0002-6933-3773

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 254

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | Zihin Felsefesi | Philosophy of mind

BISAC: PHI005000 | Felsefe / Zihin ve Bilinç | Philosophy / Mind & Body

THEMA: QDHM | Zihin felsefesi ve bilinç çalışmaları | Philosophy of mind and consciousness

LC: BD450 | İnsan doğası | Human nature

Atf Bilgisi | Cite as: Kılıç, Hatice. *İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi -Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İnsan-Hayvan Ayrımınının Temellendirilmesi

-Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-

Hatice KILIÇ

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Hatice KILIÇ

Doğum Tarihi: 24.01.1978

Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl/İlçe: Erzurum/Oltu

Lisans: Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.

Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Paleoantropoloji Bölümü

Çalışmalar

- 1- Ölüm ve ölü gömme geleneklerinin Anadolu'daki tarihsel süreci.
- 2- Modern dönemde din-bilim ilişkisine dair teoriler.
- 3- Arkeo-antropolojik perspektiften insan-hayvan ayrımının temellendirilmesi.

Date of Birth: 24.01.1978

Registered Province/District: Erzurum/Oltu

Undergraduate: Gazi University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Archaeology.

Master's Degree: Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of Anthropology, Department of Paleoanthropology

Studies

- 1- Historical process of death and burial customs in Anatolia.
- 2- Theories on the relationship between religion-science in the modern period.
- 3- The basis on the human-animal distinction from an archaeo-anthropological perspective.

Kitap Hakkında

İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi

-Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-

Bu çalışma, evrende kendini farklı bir kategoriye sokmaya çalışan insanın hikâyesidir. Biyolojik ve kültürel karakterler üzerinden ele alınan bu hikâyenin anlam çerçevesini; arkeo-antropolojik perspektiften insan-hayvan ayrımının temellendirilmesi noktasındaki hipotezler şekillendirir. Bu bağlamda oluşturulan ana kriterleri sorgulamak, çalışmanın temel sorunsalıdır. Arkeo-antropolojik yaklaşımda ele alınan kriterler; 'bipedalizm', 'büyük beyin', 'dil' ve 'teknoloji'dir. Bu kriterler, insanı var etmek için yeterli midir? Biyolojik-morfolojik-genetik kriterler ne ölçüde doğruluk sunar? İki ayak üzerinde yürümesi, beyin hacminin en az 600cm³ ten fazla olması, konuşuyor olması varlığı insan yapar mı? Tanımlama noktasında bu hipotezler geçerliyse; *bipedal* pozisyonlu, müthiş akıl oyunları sergileyen ve konuşabilen hayvanların varlığını nasıl ifade edeceğiz?

Farklılığının özgün ifadesinde türdeşlerinden ayrılan varlık, eğer insan olmayı seçmişse; ontolojik-epistemolojik farklılığının bir gereği olarak mükemmel edimler sergilemekle yükümlüdür. Çünkü kendi varoluşunu sorgulayabilen, etik iradeye uygun davranabilen ve idealizm ilkesi ile dünyayı değiştirebilen insanın donanımı, sahip olduğu bilgi seviyesi ile doğru orantılıdır. Bu donanım, zihinsel-fiziksel farkındalık olup *sofist* kavramı ile ifade edilmektedir. Mesela *sofistike* insanın *manipüle* edebilme yeteneği, tüm canlılar arasında en üst düzeydedir. Bu insana, kendisi ve çevresi üzerinde yeterli kontrole sahip olma, faydasal yönde ustaca uyarlama-üretme-değiştirme yetkinliği sunmaktadır.

Sofist-manipülatif insan; muhakeme, algoritmik düşünce, bilinçli farkındalık, stratejiler geliştirme, çoklu davranış yönetimi, karmaşık problemleri çözme, etkili etkileşim-iletişim, simüle etme, keşfetme, muhayyile, hâkimiyet, etik değer, inanç, özgür irade gibi eylemlerle karakterizedir. Sonuç olarak evrenin tüm canlıları, genetik şifrelerinin ve ekolojik ortamlarının ortaklaşa etkisi altında şekillenmiş varlıklar olup ilk varoluşlarından sonra kendi nesillerinin devamlılığını sağlayacak donanıma sahiptir. Biyolojik-genetik-epigenetik olarak tanımlanan bu donanım, maddi varlığı şe-

killendirmeye yetkindir. Ancak irade ve idealizm gibi kavramların maddi varlıkla buluşması insanı doğuracaktır.

Anahtar Kelimeler: Bipedalizm; Manipülasyon; Sofistike biliş; İletişim; Teknoloji; Sanat

About the Book

The Foundation of the Human-Animal Distinction -Human from an Archaeo-Anthropological Perspective-

This study is the story of a human trying to place self in a distinct category within the universe. The framework; of meaning this story, taken through biological and cultural characteristics, is shaped by hypotheses concerning the foundation of the distinction between human-animal from an archaeo-anthropological perspective. The basis problematic of this study is to question primary criteria established in this context. The criteria taken through in the archaeo-anthropological approach are 'bipedalism,' 'large brain,' 'language,' and 'technology.' Are these criteria sufficient to bring into existence human? To what extent do biological-morphological-genetic criteria present accuracy? Does walking on two legs, having a brain volume of at least 600 cm³, and the ability to speak make entity human? If these hypotheses are valid in defining human, how do we then express bipedal capable of extraordinary intellectual feats and speech animals? If creature that differentiates itself uniquely from its counterparts has chosen to be human, then it is obligated to perform perfect acts as a necessity of the ontological-epistemological difference. Human hardware which questionss existence, acts in accordance with ethical will, and with the principle of idealism changes the World is directly proportional to own level of knowledge. This hardware being mental-physical awareness, is expressed through the concept of the sophist. This hardware, mental physical awareness, is describe The ability to manipulate of sophisticated human is at the highest level among all living beings. This provides human with competent control over of the self and surroundings, and allows them to skillfully adapt-produce-modify for benefit.

The sophist-manipulative human is characterized by reasoning, algorithmic thinking, conscious awareness, strategy development, multi-behavior management, solving complex problems, effective interaction-communication, simulation, exploration, imagination, dominance, ethical values, belief, and free will. Ultimately, all living beings in the universe are shaped by the combined influence of their genetic codes and ecological

environments, and process the necessary equipment to ensure the continuity of their species after their initial emergence. This hardware, defined as biological-genetic-epigenetic, is competent in shaping material existence. However, the convergence of concepts such as will and idealism with material existence truly gives rise to humanity.

Keywords: Bipedalism; Manipulation; Sophisticated cognition; Communication; Technology; Art

*Kaos ortamında insan olabilmek
günümüzde insan kalabilmek...*

ÖN SÖZ

‘İnsan-hayvan ayrımının temellendirilmesi’ başlıklı bu çalışma, yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır. Çalışmanın amacı; mevcut bilimsel verileri daha titiz-kesin ifadeler biçiminde kullanarak insanın ‘ne’liği sorunsalına kuramsal bir çerçeve çizilebilir. Anlam ve amaçlar silsilesi barındıran evrende insanın ‘ne’liğine, bir çalışma-bir kitap ile bir çerçeve çizilebilir imkânsızdır. Etmen veya etmenler topluluğu için var olabilecek tüm kavramlar ve ilişkilerin genel tanımı ve varlığa dair en temel nitelikleri ortaya koyabilmek ancak kuramsal yaklaşımla mümkündür. İnsanı anlayabilmek, tanımlayabilmek, ilkesi nedir, neyi arzu eder, neyi sever, neyi merak eder... ve sorular sonsuzdur.

Lewin’in ifadesiyle; bir arkeo-antropoloğun görevi, “fiziksel ve tinsel açıdan *Homo sapiens* türünün nasıl ortaya çıktığı” ve “kökeni bakımından insan soyunun ilk temsilcilerine ne olduğu” sorularına yanıtlar bulmaktır. Çünkü insan daima ürettiği sorulara cevaplar arayan bir varlıktır. Kesin bir doğrulukla insanın ‘ne’liği sorunsalını açıklamak güç olmakla birlikte çözümsüz değildir. Şöyle ki her bir disiplin, çalışmalarından doğan sonuçla kendi metodunu ortaya koyar. Bununla birlikte, odak noktası aynı olan tüm ilmi çalışmalar az da olsa bir diğer çalışmayı destekler. Dolayısıyla doğru çerçeveyi oluşturabilmek adına; ‘ne’liğini sorguladığımız insana dair ontolojik, epistemolojik, kültürel argümanları harekete geçirmemiz gerekmektedir.

Sonuç olarak nefes almaktan, yaşlanmaya kadar tüm yaşamsal faaliyetlerini, bedeninin ev sahipliği yaptığı hücresel organizasyonlara borçlu olan ve *sofistike* edimler sergileyen insan, disiplinlerarası bir tema olarak ele alındığında; geçmişten günümüze insanın biyolojik doğasını ve kültürel gelişiminin anlaşılmasına katkı sağlayan ilgili tüm ilmi çalışmalarda temel amaç, geçmişe ışık tutarak rasyonel bir kategori yaratmaktır. Kategori; varlıkları

tanımlayan temel prensiptir ve köken-gelişim-karmaşıklık-çeşitlilik gibi sorunsalları doğru şekilde anlamak ve kuramsal çerçeveyi oluşturabilmek adına önemli bir araçtır. Bu genel kabulden hareketle yaptığımız çalışmada; doğrulanabilir tüm gerçeklere ulaşmak, ‘insan kavramını’ rasyonel bir çerçeveye oturtabilmek adına – arkeo-antropolojik ilkelere bağlı kalınarak – ilgili alan yazın taramaları yapılmış, rasyonel ve etik yaklaşımlar titizlikle ele alınmıştır.

Hatice Kılıç
2025 Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	11
LEVHALAR DİZİNİ.....	15
TABLolar DİZİNİ.....	16
KISALTMALAR DİZİNİ	17
GİRİŞ	19
Temel Terimler ve Kavramlar	22
Antropoloji	22
Arkeoloji.....	22
Arkeo-Antropoloji.....	23
Bipedalizm	24
Manipülasyon.....	25
Karşıt Parmak.....	26
Büyük Beyin	26
Sofistike Biliş.....	27
Sofistike Teknoloji.....	27
Sanat	28
Dil-İletişim.....	28
Evrensel Değerler	29
BİRİNCİ BÖLÜM	
ARKEO-ANTROPOLOJİK PERSPEKTİFTE İNSAN VE HAYVAN	35
İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi.....	38
Bipedalizm Bir Adaptasyon Mu?	57
Homo Atasal Dendrogramı'nda Bipedalizm	67
İnsan-Hayvan Ayrımında Sosyal Organizasyonlar.....	76
İnsan-Hayvan Ayrımında Sofistike Biliş, Manipülasyon, Üretim.....	82
İKİNCİ BÖLÜM	
HOMO CİNSİNİN BEYİN BÜYÜKLÜĞÜ	97
İnsan-Hayvan Ayrımında Fiziksel-Zihinsel Biliş	109
Homo Dünyasında Morfolojik-Fizyolojik Değişimler	116

Avrupa-Asya Homininleri.....	120
Büyük Beyin Hacmi ve Bilişsel Yetenekler	139
Archeo Homo'nun Yükseliş ve Sofistike Teknoloji	148
Uygarlığın İlk Oluşumları ve Doğal Tuvaller	168

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL İŞLEVİNİN ÖZGÜNLÜĞÜ.....	183
Dil İşlevinin Olması ve Beyin Fonksiyonlarında Saptanması.....	188
Farklılığının Özgün İfadesi Olarak İnsan.....	201
SONUÇ	207
KAYNAKÇA.....	223
DİZİN.....	249

LEVHALAR DİZİNİ

Res. 1: Zamanda yolculuk.....	35
Res. 2: Chordata özellikleri	43
Res. 3: Primatlar ailesi	47
Res. 4: Pandalarda ön ayak metakarpal-falanks anatomisi.....	89
Res. 5: İnsanın serebral korteksinin işlev alanları.....	106
Res. 6: Homo dünyasında Homininlerde frontal ve kubbe morfolojisi.	116
Res. 7: Alt Paleolitik kıyıcı yapım tekniği	150
Res. 8: Üst Paleolitik kemik alet örnekleri	165
Res. 9: A: Üst Paleolitik Willendorf Venüsü, B: Lespugue Venüsü, C: Laugerie Basse Venüsü	176
Res. 10: Modern şempanzenin (solda) ve modern insanın (sağda) gırtlak anatomisi	189
Res. 11: Wernicke alnına girdi sağlayan alanlar	194
Res. 12: İnsanın serebral korteksindeki Broca ve diğer özgül işlev alanlarının haritası.....	196
Şema 1: Paralel çizgiler boyunca evrimleşen primatların geleneksel sınıflandırılması.....	44

TABLULAR DİZİNİ

Tab. 1: Hominin’lerde bipedalizm ve beslenme rejiminin haritası	75
Tab. 2: Bazı bilim insanlarının (18–19. yüzyıllarında yaşamış) kendi istekleri üzerine ölümleri sonrasında yapılan ve vücut kütleleri ile orantılı sonuç veren beyin hacimlerinin ölçüm sonuçları.....	100
Tab. 3: Şempanze, Homo habilis-erectus-sapiens serebral korteks yapısının karşılaştırılması	102
Tab. 4: İnsan-hayvan ayrımında beyin evrimi ve teknoloji haritası	114
Tab. 5: Konuşma bozukluğu veya farklı dilsel yetilerle ilgili etken genler ..	191
Tab. 6: Hominin dünyasının biyo-kültürel evrim sürecinin haritası.....	197

KISALTMALAR DİZİNİ

Arkeo	: Arkeoloji
B	: milyar
bkz.	: Bakınız
bs.	: baskı
by	: bin yıl
byö	: bin yıl önce
C	: Servikal vertebra
C./c.	: cilt (dergi ciltleri 'c'; kitap ciltleri 'C')
çev.	: çeviren
der.	: derleyen
DNA	: Deoksiribo nükleik asit
ed.	: Editör
gr	: gram
GÖ	: günümüzden önce
kg	: kilogram
L	: Lombar vertebra
m	: metre
mm	: milimetre
MÖ	: milattan önce
my	: milyon yıl
myö	: milyon yıl önce
örn.	: örnek
ss.	: sayfa sayısı
S.	: sayı
UV	: Ultraviyole
UVR	: Ultraviyole radyasyon
Üni.	: üniversite
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: yayınları
\bar{x}	: ortalama